

SHAHSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIMNIG AFZALLIKLARI

Axmedova Dilrabo Sa'dulla qizi

NAMDU Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy fanlarni o'qitish metodikasi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida innovatsion jarayonlarni loyihalashtirish strategiyasi, ta'limni shaxsga yo'naltirish (individuallashtirish), individual yo'naltirilgan o'quv jarayonining muhim xususiyatlarini, kredit-reyting o'quv tizimi asosida OTMning individual yo'naltirilgan o'quv jarayonini tashkil etishning afzalliklari to'g'risida ma'lumot beriladi.*

Kalit so'zlar: *modul, kredit-reyting, individual, strategiya, diversifikatsiya hamkorlik, shaxs, ta'lim, fasilitator, kognitiv, konsepsiya mustaqil ish, loyihalashtirish.*

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ И ПЕРЕДОВОЙ ОПЫТ

Ахмедова Дилрабо Садулла кызы

Преподаватель кафедры методики преподавания социально гуманитарных дисциплин в начальных классах НАМДУ

Аннотация: *В данной статье представлена информация о передовом опыте системы высшего образования в зарубежных странах, о модульно - кредитной системе и принципах использования инновационных форм образования, лежащих в основе повышения познавательной активности обучающихся и организации самостоятельного обучения.*

Ключевые слова: *модуль, модульная кредитная система, соглашение, сотрудничество, личность, образование, опыт, самостоятельная работа, декларация, эффективность. конвертация*

THE MAIN DIRECTIONS OF EDUCATIONAL DEVELOPMENT AND BEST PRACTICES IN FOREIGN COUNTRIES

Daughter of Akhmedova Dilrabo Sadulla

Teacher of the Department of Teaching Methodology of Social and Humanities in Primary Education

Annotation: *This article provides information on best practices in the system of higher education in foreign countries, modular credit system and principles of innovative forms of education based on increasing the cognitive activity of students and the organization of independent education.*

Keywords: *module, modular credit system, convention, cooperation, personality, education, experience, independent work, declaration, conversion, agreement, sredits, efficiency.*

Globalashuv sharoitida ta'lim shaxsni xar tomonlama voyaga yetkazish, unda komillik va malakali mutaxassisga xos sifatlarni shakllantirishda muxim o'rin tutadi. Bugungi tezkor davr talabalarni xam qisqa muddatda va asosli ma'lumotlar bilan qurollantirish, ular tomonidan turli fan asoslarini puxta o'zlashtirilishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishni taqozo etmoqda.

Zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonining barcha imkoniyatlariga ko'ra shaxsni rivojlantirish, ijtimoiylashtirish va unda mustaqil, tanqidiy, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga yo'naltirilishi talab qilinmoqda.

Bugungi kunda bilim olishning axamiyati shunchalik oshdiki, u jamiyat taraqqiyotining asosiy omili sifatida ishlay boshladi. O'z navbatida, bu yangi, yanada samarali o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqish va ta'lim amaliyotiga tatbiq etish uchun kuchli turtki bo'lib xizmat qilmoqda.

. [1] Birinchi marta "shaxsiyga yo'naltirilgan yondashuv" atamasi K.Rojers tomonidan qo'llanila boshlandi. Rojers, shuningdek, o'rnatilgan an'anaga ko'ra, ta'limda shaxsiy rivojlanishga emas, balki faqat intellektual rivojlanishga e'tibor qaratilganligini ta'kidladi.

S.L.Rubinshteyn ta'lim va tarbiya jarayonida talabanning individual xususiyatlarini o'rganish va hisobga olish, har bir talabaga individual yondashuvni topish kerakligini aytadi. S.L.Rubinshteyn yozadi: "Bola uchun tarbiya va o'rganish jarayonida u qanday bo'lsa, o'zini rivojlantirish, shakllantirish, shunday bo'lishdan ko'ra tabiiyroq narsa yo'q". Va yana: "Bola rivojlanadi, tarbiyalanadi va o'rganadi, lekin rivojlanmaydi, va tarbiyalanadi va o'rganadi. Bu shuni anglatadiki, tarbiya va ta'lim bolaning rivojlanish jarayonining o'ziga kiradi va faqat uning ustiga qurilmaydi deb ta'kidlaydi.[2]

O'zining "Talabalarga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi" kitobida I.S. Yakimanskaya mavjud ta'lim tizimini o'zgartirish uchun o'zining LOO kontseptsiyasini taklif qiladi. Talabanning sub'ektiv tajribasidan ta'lim maqsadlarida foydalanish muhimligiga e'tibor qaratadi. Subyektiv tajriba - talabanning o'z hayoti tajribasi, uning bilimi va o'zini o'zi bilish tajribasi, ijtimoiylashuvi, o'zini o'zi rivojlantirishi, o'zini o'zi anglashiga yordam beradi deb yozadi.[3]

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda esa o'quvchi shaxsi pedagogik jarayon markaziga qo'yiladi, uning rivojlanishiga va tabiiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga qulay shart-sharoitlar yaratiladi. Kadrlar tayyorlash milliy dasturida, O'zbekiston Respublikasidagi ta'lim tizimining milliy modelida bunga alohida e'tibor qaratilgan. Bu model 5 tarkibiy qismdan iborat: shaxs, davlat va jamiyat, uzluksiz ta'lim, fan, ishlab chiqarish. Bu erda ta'lim milliy modelining asosiy tarkibiy qismi - «shaxs» birinchi o'rinda turadi. Boshqacha aytganda, butun ta'lim tizimi, shu jumladan, o'qitish shaxsga yo'naltirilgan bo'lishi lozim.[4]

Shaxsga yangicha qarash quyidagilardan iborat bo'ladi:

□ pedagogik jarayonda shaxs ob'ekt emas, sub'ekt hisoblanadi;

□ har bir o'quvchi qobiliyat egasi, ko'pchiligi esa iste'dod egasi hisoblanadi;

□ yuqori etik qadriyatlar (saxiylik, muhabbat, mehnatsevarlik, vijdon va boshqalar) shaxsning ustivor xislatlari hisoblanadi.

So'nggi yillarda ta'limni individuallashtirish muammosi bo'yicha tadqiqotlar ancha kuchaytirildi hamda oliy ta'lim tizimida innovatsion jarayonlarni loyixalashtirish strategiyalari dolzarb darajasiga ko'tarildi. Bu esa, OTMda o'quv jarayonini optimallashtirish, samaradorligini oshirish va mutaxassislarni tayyorlash darajasiga qo'yilgan talablarga muvofiqlashtirish maqsadida qayta qurish usullarini izlash bilan bog'liqdir. [5] Ayniqsa bugungi kunda Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimiga bosqichma-bosqich o'tilayotgani, talabaga yo'naltirilgan ta'limni rivojlanishiga keng imkoniyatlarni yaratib bermoqda.

Bizlarning izlanishlarimiz shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim tizimida innovatsion jarayonlarni loyihalashtirish strategiyasi sifatida quyidagilarni nazarda tutmoq lozim:

- individual yo'naltirilgan o'quv jarayonining muhim xususiyatlarini amalga oshirish - talabalarga tarmoqli ta'lim dasturlari asosida fanlarning mazmunini o'zlashtirish traektoriyasini mustaqil tanlash imkoniyatini beradigan ta'lim shakllarining to'g'ri chiziqli emasligi, modulligi va o'zgaruvchanligi, ularning o'quv dasturlarini shakllantirishda, shu jumladan individual o'quv dasturlarini ishlab chiqishda be'vosita ishtirok etishlari;

- individual yo'naltirilgan o'quv jarayonining muhim xususiyatlarini amalga oshirish - talabaga keng ko'lamli o'quv dasturlari asosida fanlarning mazmunini o'zlashtirish yo'lini mustaqil ravishda tanlash imkonini yaratish, uning o'quv dasturini shakllantirish, shu jumladan individual o'quv dasturlarini ishlab chiqishda be'vosita ishtirok etish imkoniyatini beradigan ta'lim shakllarining bir tomonlama emasligi, modulga asoslanganligi va o'zgaruvchanligi;

- asosiy ta'lim dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishda oliy ta'lim va mehnat soxasi o'rtasida barqaror va samarali ijtimoiy muloqot - o'quv jarayoni ijtimoiy amaliyotlarni, fan va madaniyat vakillari bilan uchrashuvlarni, yetakchi mutaxassislarning mahorat darslarini o'z ichiga oladi;

- talabaga turli xil hayotiy vaziyatlarda va akademik tanlovda maqbul qaror qabul qilish uchun sharoit yaratishni, qiyinchiliklarni (to'siqlarni, murakkabliklarni va hokazolarni) engib o'tishda yordam beradigan va muvaffaqiyat va yutuqlar holatini tashkil etadigan va mavzuni kengaytirishni ta'minlaydigan kompleks usul sifatida talabani psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash. talabalar tajribasi, ilmiy vazifalarni amalga oshirishda yordam berish, akademik kamolotga erishish;

- o'quv faoliyati sub'ektlari, o'qituvchilar va talabalar munosabatlarining o'zgarishi, kredit-reyting o'quv tizimi asosida OTMning individual yo'naltirilgan o'quv jarayonini tashkil etishda kelishilgan hamkorlikdagi sheriklar bo'lishi.[6]

Rivojlanish strategiyasini va o'quv jarayonidagi o'zgarishlarni rejalashtirishni belgilaydigan universitetlar, birinchi navbatda, ushbu pozitsiyalarni amalga oshirishdagi imkoniyatlarini aniqlaydilar. Shu sababli oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonida mas'uliyatni tanlash, o'z taqdirini o'zi belgilash, mustaqillik uchun sharoitlar yaratishga ko'proq e'tibor berilmoqda. Bunday sharoitlar individual yo'naltirilgan o'quv jarayonini amalga oshirish orqali yaratiladi, u diversifikatsiya va o'zgaruvchanlik, modullik va bir tomolama bo'lmaslik kabi xususiyatlar bilan ajralib turadi.

Individual yo'naltirilgan o'quv jarayoni oliy ta'limning DTSlari, universitetning asosiy o'quv dasturi, Respublika va universitet darajasidagi me'yoriy hujjatlar bilan tartibga solinadi. Individual yo'naltirilgan o'qitish vakolatga asoslangan yondashuv nuqtai nazaridan amalga oshiriladi va individual o'quv rejalariga, o'qishni tashkil qilish uchun modulli tizimga, noanaviy jadvalga, o'quvchilarning yutuqlarini baholash uchun kredit-reyting tizimiga asoslanadi.[7]

Ta'limni individuallashtirishning an'anaviy tushunchasi (o'quv predmeti doirasida) amalda juda xilma-xil shakllarda qo'llaniladi, xususan, zamonaviy didaktikaning ta'lim dinamikasi va o'zgaruvchanligi, bilimlarning ta'sirchanligi va samaradorligi, ta'lim maqsadlariga ongli ravishda erishish, o'qituvchi va talaba o'rtasida o'zaro munosabatlarning tengligi kabi tamoyillarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

Mashg'ulotlarda shaxsga yo'naltirilgan vazifalarni hal qilish uchun pedagogik hamkorlikning quyidagi sifatlari zarur:

- tinglovchilarning erkinligiga asoslangan, tinglovchilarning munosabatlarini hisobga olgan holda, interaktiv bo'lishi kerak;
- sinfda hamkorlik uchun maqbul muhit yaratishni o'z ichiga olgan holda qulay bo'lishi kerak; bu qabul qilish, talabalarni qo'llab-quvvatlash, uning qobiliyatiga ishonish bo'lishi kerak.[8]

"O'qituvchi-talaba" munosabatlari talabalar auditoriyasida psixologik muhitni yaratadigan shaxslararo munosabatlarning o'ziga xos shaklidir. O'zaro tushunish va ishonch asosida ta'limiy hamkorlikni tashkil etishda psixologik aloqa o'rnatiladi. Faqatgina aloqa sharoitida o'qituvchi sub'ektivlikni rivojlantirish va ijodiy tashabbusni rag'batlantirishning ta'lim funksiyasini amalga oshirishi mumkin.

Rivojlanayotgan pedagogik muhitni tashkil qilish, tinglovchilarda axloqiy va psixologik iqlimga ta'sir qilish, qulaylik darajasini oshirish uchun talabalarning psixologik turining xususiyatlarini albatta hisobga olishi kerak, shuning uchun talabalarning asosiy kognitiv faoliyatiga nisbatan motivatsiyasini o'zgartirish kerak.[9]

Pedagog-fasilitator o'quv maqsadlarini belgilashda mustaqillik va mas'uliyatli erkinlikni o'z zimmasiga oladi, o'quv ishi natijalarini baholab, mustaqil o'rganish uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi, kognitiv motivlarni faollashtiradi, o'quvchilarga nisbatan mehr-muhabbatni namoyon qiladi, ularga boshqa tabiatdagi qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi.

Xammamizga ma'lum, fasilitatsion muloqot an'anaviy mashg'ulotlardagi xatti-harakatlarga nisbatan bir qator afzalliklarga ega:

- o'quv muammolarini hal qilishda talabalar juda ko'p savollar berishadi;
- nutq faoliyati kognitiv sohani rivojlantirishga hissa qo'shadi;
- talabalar darslarni kam qoldirishadi va intizomiy muammolar kamayadi;
- yutuqlar motivatsiyasining o'sishi va ijobiy Men-kontseptsiyasining rivojlanishi tufayli talabalar o'quv fanlari bo'yicha yuqori yutuqlarni namoyish etishadi.[10]

Bizning ko'p yillik tajribamiz shuni ko'rsatadiki, o'quv jarayoniga sub'ekt-sub'ekt munosabatlarini joriy etishning asosiy usuli - bu o'quv jarayonini tashkil qilishni o'zgartirish. Agar ushbu o'zgarishlar tizimli yondashuv asosida ro'y bersa, uning samaradorligi oshadi, ya'ni bir nechta yo'nalishlarni hisobga olgan holda: mazmunli

(variantiv o'quv dasturlari orqali amalga oshiriladi), faoliyatli (modulli kompleks orqali amalga oshiriladi) va jarayonli (aloqa turlari va o'quv faoliyatini tashkil etish usullarini belgilaydi), asosiysi – hamkorlikdagi faoliyat eng yuksak natijalarga erishishga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alekseev N.A. Maktabda o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim - Rostov n / D: Feniks, 2006.- 332 p.
2. Lukyanova M.I. Shaxsga yo'naltirilgan darsni tashkil etishning nazariy va uslubiy asoslari // Bosh o'qituvchi. No 2. 2006.yil
3. Yakimanskaya I.S. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi. - M: "Sentyabr",
- 4 O'zbekiston Respublikasi Kadrlar tayyorlash milliy dasturi 2020 yil 23 sentyabr O'RQ-637 sonli – 3 bandi
- 5.Bespalko V.P. Pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismlari. - M .: Pedagogika 1999 yil. 192 b.
- .6. Indaminov.N. Ta'lim samaradorligini oshirishda shahsga yo'naltirilgan ta'lim. Ta'lim texnologiyalari. 2014 yil.
- 7.Kolechenko. A.K. Pedagogik texnologiyalar ensiklopediyasi: O'qituvchilar uchun yil qo'llanma. Sankt-Peterburg: KARO, 2002. -368 b.
- 8.Lukyanova M.I. Shaxsga yo'naltirilgan darsni tashkil etishning nazariy va uslubiy asoslari // Bosh o'qituvchi. No 2. 2006.yil.
- 9.Razina N.A. Talabalarga yo'naltirilgan darsning texnologik xususiyatlari // Bosh o'qituvchi. No 3. 2004. - 125-127.
10. Bondarevskaya E.V. Talabalarga yo'naltirilgan ta'lim: paradigmani ishlab chiqish tajribasi. - Rostov - Don, 1997 yil.